

Ü Ç Ü N C Ü B A S I Y A Ö N S Ö Z

Türk ceza muhakemesi hukukunun temel kaynağı olan 4.12.2004 gün ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girdi. Bu Yasa, büyük ölçüde 1412 sayılı eski Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nı izlemektedir. Geçmiş dönemde eksikliği duyulan bazı ceza muhakemesi kurumları yeni Yasa'ya alınmış olmakla birlikte; bu eksikliklerin yeni bir Ceza Muhakemesi Yasası'yla giderilmesi zorunlu değildi. 5271 Sayılı yeni Ceza Muhakemesi Yasası'ndaki farklılıklar, 1412 sayılı eski Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'na ek maddelerle de aktarılabilecek niteliktedir. Nitekim, yeni bir Yasa yapmak yerine, mevcut yasanın ıslâh etme yolunu seçen ülkeler vardır. Bizde bu yolun tercih edilmemiş olması, yasalaşma sürecinin aceleye gelmesine ve Yasa'da boşluklar, çelişkiler, kavram karışıklıkları bulunmasına sebebiyet vermiştir. Kitapta, yeri geldikçe bunlara değinilmekte ve *olması gereken* önerilmektedir. Ancak, Türkiye'nin sorunu, davaların makûl sürede bitirilememesi ve temel hak ihlâllerinin önlenememesidir. Bunun için de, yasa değişikliğinden çok, anlayış ve uygulama değişikliği gerekmektedir.

2002 Yılında bu kitabı hazırlarken, aradan üç yıl geçmeden yeniden yazacağımız, bunun için ikimizin de, sağlığını etkileme pahasına, aylar boyu yine günümüzün neredeyse üçte ikisini bilgisayar başında geçireceğimiz aklımıza gelmemiştii. Ancak, *usul hukuku sevgisi* ve yeni ceza muhakemesi hukukunu bir an önce okuyucuya aktarmanın vereceği mutluluğu yaşama isteği, tekrar aynı yorucu süreci, hiç tereddüt etmeden göze almamıza neden oldu. Kitabın, ilgilenenlere yararlı olmasını diliyoruz.

Kitap, yeni Ceza Muhakemesi Yasası ile tüm diğer yeni mevzuat ışığında yeniden yazılmış, bu arada, daha önce inceleme fırsatını bulamadığımız çok sayıda kaynak gözden geçirilmiş, gerektiğinde yürürlükten kalkan yasalarla karşılaştırmalar yapılmış, ancak, kitabın kapsamının genişlememesine ve eski formatının korunmasına olabildiğince özen gösterilmiştir.

Bu vesileyle, kitabı *Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.*'de özenli biçimde baskıya hazırlayan Gülgonca Çarpık'a, çok kısa sürede yayınlanmasını sağlayan Seyhan Satar'a ve tüm *Beta* çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederiz.

Haydarpaşa, 24 Kasım 2005

Nur Centel / Hamide Zafer

BİRİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Ceza muhakemesi hukuku, kişi hak ve özgürlüklerini yakından ilgilendiren bir hukuk dalıdır. Bu anlamda ceza muhakemesi hukuku, devlete egemen olan özgürlük anlayışından çok etkilenir. Nitekim, otoriter bir devlet görüşü, devletle bireyin çatışan çıkarları arasında bir mücadele olan ceza muhakemesinde, devletin çıkarına öncelik tanır ve bireyin çıkarını geri planda bırakır. Liberal demokratik bir devlet anlayışında ise kişi hakları olabildiğince geniş ve saygındır.

Günümüzde çağdaş demokrasiler, kişi hak ve özgürlüklerine saygı temeline dayanmakta ve bu durum ceza muhakemesi hukukuna da yansımaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki yeni siyasal oluşumlar, diğer uluslararası sözleşmelerin yanı sıra, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yapılması ve İnsan Hakları Mahkemesi'nin faaliyete geçmesi, ülkemizde demokrasinin öğrenilmesi ve özümsemesi süreci, 1961 ve 1982 anayasalarını doğuran siyasal ve sosyo-ekonomik süreçler, hak ve özgürlük kavramlarının içeriğinin değişmesi, kapsamının genişlemesi ve küreselleşme ceza muhakemesi hukukunu etkilemiştir. Öte yandan, her alandaki teknik gelişmeler de suçun ve suçlunun araştırılmasında başvurulabilecek yeni yöntemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir.

Ceza muhakemesi hukukumuzun temel kaynağı olan ve Alman Ceza Muhakemesi Yasası'ndan alınarak 20.8.1929'da yürürlüğe giren 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, bu gelişmeleri kısmen izlemiş ve bir çok kez değiştirilmiştir. Hatta, gelişmelere ayak uydurma çabası, bu alanda yeni Tasarılar yapılmasına da neden olmuş, ancak mevcut Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Tasarısı (2000) henüz yasalaşamamıştır.

Hukuk kurallarını insanlar oluşturduklarına göre, bu yolla kurulan sistemin de insanı ve onun haklarını ön plana alan ilkeleri içermesi gerekir. Bunu yapmayan bir hukuk sisteminin çağdaş, demokratik ve insan haklarına saygılı olduğundan sözedilemez. Uluslararası sözleşmeler ve demokratik anayasal kurallar, yasakoyucunun bu alandaki takdir hakkının sınırlarıdır. Devlet, kuralların ihlal edilip edilmediğini araştırırken, bireysel çıkarların zarara uğratılması ihtimalini en aza indirmekle yükümlüdür.

Bu kitapta yapılmak istenen, *öncelikle* ceza muhakemesi hukukunun şu andaki fotoğrafının tespit edilmesi, *sonra da* olması gerekenin belirtilmesi ve kaynak yasadaki değişikliklerin, karşılaştırmaya olanak sağlamak üzere, mümkün olduğunca yansıtılmasıdır. Kitapta ceza muhakemesi, deyim yerindeyse, *dinamik* biçimde, muhakemenin yürüyüşüne uygun olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu durum, bazı ceza muhakemesi kurumlarının, değişik başlıklar altında birden fazla kere ele alınması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Bakış açılarının değişikliği dolayısıyla, sözkonusu "*tekrar değinme*"lerin, gereksiz sayılmayacağı düşüncesindeyiz.

Bu vesileyle, kitabın kavram dizininin oluşturulmasında bize unutulmaz yardımlarda bulunan değerli meslekdaşımız *Ar.Gör. Özgür Kiraz'a* ve tashihlerin yapılmasındaki özverili katkılarından dolayı değerli meslekdaşımız *Av. Suna Çalışkan'a* teşekkürü zevkli bir görev saydığımızı burada belirtmek isteriz. Öte yandan, kitabı *Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.'de*, her zaman nazik, güleryüzlü ve titiz tutumuyla özenli biçimde baskıya hazırlayan *Berrin Doğrul'a*, yayınlanmasını sağlayan *Rahmi Arıkan'a* ve tüm çalışanlarına içtenlikle teşekkür ederiz.

Nur Centel

Hamide Zafer

